

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KONUŞMALARINDA ÖLÇÜNLÜ DİLİ KULLANMA DURUMLARI

THE SITUATION OF USING STANDARD LANGUAGE IN THE SPEAKINGS OF 7th CLASSES STUDENTS

Hüseyin SAYIN*, Adnan KARADÜZ**

ÖZET: Ölçünlü dil, bir dilin temel dil kurallarını içeren bölgesel konuşmaların üzerinde bir dildir. Dil eğitiminde amaçların ve hedeflenen kazanımların büyük çoğunluğu, öğrencilerin ölçünlü dil ile konuşup yazar hâle getirilmesidir. Öğrencilerin konuşma edimlerinin niteliğinin araştırılması bu kapsamda önem taşımaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin Türkçe konuşurken ölçünlü dili kullanma becerilerini hangi düzeyde yerine getirdikleri, konuşma edimlerinin bazı değişkenlerden ne ölçüde etkilendikleri araştırılmaktadır.

Araştırma, nitel ve nicel araştırma veri toplama araç ve analizlerinin yer aldığı karma modelle desenlenmiş betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın nitel verileri ses kayıtlarından oluşan dokümanlardan oluşmaktadır. Nicel veri kaynağı ise öğretmenlerle yapılan anketten oluşmaktadır. Nitel veriler içerik analizlerinden, nice veriler ise yüzde ve frekansa dayalı ölçümlerden oluşmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin konuşma edimlerinde nispeten de olsa fonetik olarak ölçünlü dile göre kural dışı kullanımlar görülmektedir. Ölçünlü dilde görülmeyen ses düşmeleri, ses değişimleri en çok rastlanan fonetik durumlardır. Öğretmen görüş ve gözlemlerine göre öğrencilerin konuşmalarında ise ailelerin kültür ve sosyo-ekonomik düzeyleri, anne-baba meslekleri, öğrencilerin cinsiyetleri ve yaşadıkları yörelerin özellikleri bakımından farklılıklar vardır. Araştırma sonucunda Türkçe öğretiminde öğrencilerin konuşma edimlerinin desteklenmesi sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkçe eğitimi, konuşma edimi, ölçünlü dil.

ABSTRACT: Standard language is a language which includes the basic principles of a language and also based over the dialects of that particular region. The expected benefits from language education is an established standard dialect; because of it, it is important that students are properly assessed in their speaking progress.

In this research, the level of learning capability of using the Turkish language standard dialect of each student is researched as well as the effects of some variables on this particular dialect use.

This research is established by the use of qualitative and quantitative data analysis throughout a mixed model study. The qualitative data of this study is composed from the voice recordings that are collected throughout the research. The quantitative data is obtained by the surveys that are collected from the participant teachers.

According to the results of this research some speaking irregularities are recorded within the students who stepped out of the phonetic standard language boundaries. Noice reduction and alterations are the most noticable phonetic cases that do not exist in standard language. According to teachers' opinions, differences are exist in speech of the students due to differences in education level of families, gender, and regional factors.

Keywords: Standard language, speaking acquisition, teaching Turkish.

1. GİRİŞ

Dil edinimi ve eğitimi belli bir süreç içinde gelişir. Birey, ana dilini edinme sürecinde bulunduğu sosyo-kültürel çevredeki dilin özelliklerini edinir. Bu çevrenin ilk ve en önemlisi ailedir. Bundan dolayı birey, ilk dil becerisini büyüdüğü ortamdaki yakın çevresinden edinir. Bu,

*Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi ABD Doktora Öğrencisi, huseyinsayin42@gmail.com

** Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, e-posta: akaraduz@erciyes.edu.tr

bireyin ana dilidir. Topaloğlu (1989), ana dilini kişinin önce annesinden ve ailesinden, daha sonra da sosyal çevresinden öğrendiği, şuur altına yerleşen ve onun toplumla kendi arasındaki bağlarını oluşturan dil olarak tanımlar.

Dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dilbilgisi alanlarına sahip olan dil eğitiminde konuşma çok önemli bir yere sahiptir. Bu önem iki husustan kaynaklanmaktadır. Birincisi, insanın çocukluktan itibaren ana dili ile tanışması önce dinleme becerisiyle ardından dinlediği dilin seslerini, sözcüklerini ve söz dizimsel yapılarını edindiği konuşma becerisi ile gerçekleşmesidir. Dinleyerek, okuyarak ve yaşantı yoluyla edindiğimiz duygu, düşünce ve tecrübeleri, dili kullanarak anlatabileceğimiz iki alandan birisi olan konuşma da ikinci önemli hususu teşkil etmektedir.

Bir milletin farklı bölgesel kültürlerinde konuşma fonetik bakımdan farklılıklar arz ettiğinden her konuşucu, ana dilini bulunduğu sosyal çevrede edinir. Bir dilin standart özellikleri ise ölçünlü dil olarak adlandırılır ve formal ya da informal eğitim yoluyla bireylere kazandırılır.

İlk ana dil eğitiminin ardından formal ortamlarda dil eğitimine devam eden çocuklar, dil becerilerini geliştirmeye çalışırlar. Bu amaçla önce ilk okuma ve yazma eğitimi, ardından Türkçe eğitimi alırlar. İlk öğretimde kazandırılması hedeflenen en önemli becerilerden biri öğrencilerin ana dillerindeki standart özellikleri kullanabilmesidir. Okul eğitiminde formal eğitimle öğrenciyi bulunduğu sosyal çevrenin etkisinden kurtararak onlara dillerinin standart özellikleri, öğretim programlarında yer verilen hedef ve kazanımlar gözetilerek verilmeye çalışılır.

TDK Güncel Türkçe Sözlükte ise ölçünlü dil (standart dil); kuralları sözlüklerde ve yazım kılavuzlarında tespit edilmiş, eğitim, hukuk, basın yayın alanları ile resmî yazışmalarda kullanılan, işlev ve geçerlilik alanı geniş, sosyal sınıf ve yerel iz taşımayan dil türü, standart dil, olarak tanımlanır. Korkmaz (2007) ölçünlü dili "*Bir dili toplum olarak konuşan ve yazanların hep birlikte uydukları belirli bir ölçü ve kurallara bağlı ortak dil.*" olarak tanımlamaktadır.

Türkçe için ölçünlü dilin belirlenmesi tarihsel gelişimine göre şekillenmiştir. Ölçünlü Türkçe genellikle İstanbul ağzına göre biçimlenmiş olan konuşma ve yazı dilidir. Ağız özellikleri taşıyan konuşmalar ve yazılı metinler ölçünlü Türkçenin dışında kalır (Korkmaz, 2007:167).

Bu ifadelerden hareketle "standart Türkçe" ifadesinin İstanbul Türkçesine işaret ettiği görülmektedir. Çünkü yöresel konuşmalardan sıyrılmış, geçerlilik alanı geniş olan bir dil ile konuşma hususunda ortak nokta ancak İstanbul Türkçesi ile sağlanmaktadır.

Yöresel konuşmalar ve konuşma biçimleri ayıp ve kusur taşıyan nitelikler değildir ve bu şekilde değerlendirilmesi son derece yanlıştır. Ne var ki yöresel konuşmalar ölçünlü Türkçenin kurallarına uygun, doğru ve etkili kullanımının önünde bulunan bir engeldir. Bu açıdan yöresel dil farklılıkları korunmakla beraber yörelerdeki her bir bireyin de dilimizin standartlarından haberdar olması son derece önemlidir. Yani her birey yöresel dilini muhafaza ederken dil standartlarından da aynı oranda haberdar olmalıdır. Bu yüzdendir ki İstanbul Türkçesi dilimize ait kuralların ve standartların belirleyiciliğini içinde barındıran, Türkiye Türkçesinin ana kaynağıdır. İstanbul'la ve İstanbul Türkçesiyle kasıt ise bu şehrin herhangi bir noktasında konuşulan dil değil; bir gelenek, bir kurallar ve standartlar zemini olmalıdır. Bu ölçüt değerlendirilirken Türkiye Türkçesi için ve İstanbul ağzı esas alınır (Balcı, 2013). Karadüz ise ölçünlü dilin güzel konuşmanın özelliklerinden biri olduğunu belirterek her dilin kendi seslerinin ölçünlü dilde söylenişinin gerçekleştirilmesi, güzel konuşmanın temel ilkelerinden olduğunu ifade eder (2011).

Standart Türkçe ile konuşmada öğrencilerin okul ortamında öğrenmeye çalıştığı ölçünlü dil ile çevresinde konuşulan dil arasında da belirgin farklılıklar olduğu bilinen bir gerçektir. Bilinen bir gerçek daha varsa o da dilin doğal ortamdaki kullanımının (ağız, argo, bireye özgü

konuşma) standart kullanımı üzerinde sürekli bir baskı oluşturmasıdır. Bireyin kendini daha rahat hissettiği ve kaygılardan uzak olduğu ortamlarda kullandığı doğal dil; onun resmî ortamlarda kullanması gereken standart konuşma ve yazı dilinin üzerinde bir etkisi olduğu yadsınmaz (Balcı, 2013).

Ölçünlü dilin temel kuralları dil bilgisel bakımdan belirlenmiş olsa da konuşma dilinde bu dilin sınırlarını belirlemek mümkün değildir. Çünkü konuşma dilinde bireysel telaffuzlar, yöresel tercihler konuşurken seslere, seslemlere, sözcüklere yansır. Bu bakımdan konuşma dilinin özellikleri oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Konuşma, kişinin kendini sözlü olarak ifade etmesidir. Üretmeye yönelik becerilerden biridir (Demirel, 2004). Shumin (1997) “Konuşma becerisi iletişim kurabilmenin en önemli yoludur. Etkili bir öğretim sağlanabilmesi için öğreticilerin konuşma becerisinin etkinliğini artıran etmenleri, koşulları ve alt alanları çok iyi irdelemeleri gerekmektedir.” demektedir. Erdem’e göre “Konuşma, birçok organın birlikte çalışmasıyla ortaya çıkan karmaşık bir beceridir.” (Erdem, 2012). Konuşma çağlar boyunca insanın insanla ilişkilerini düzenlemede, kişilerin birbirini etkilemede önemli bir yere sahip olmuştur (Sever, 1997). Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır. En yaygın ve doğal anlaşma aracı konuşmadır. Konuşma düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 1999).

Karşımızdakilerle anlaşabilmemiz için bize söylenenleri tam ve doğru olarak anlamamız ne kadar önemli ise, onların bizim söylediklerimizi tam ve doğru anlayabilmeleri için, düşünce, duygu ve dileğimizi aynı biçimde tam, doğru ve amacımıza uygun olarak anlatmamız da o kadar önemlidir. Çağımızdaki toplumsal yaşayış, demokratik sistem, başkalarını anlama kadar, kendimizi anlatmamızı da zorunlu kılmaktadır. Bunun içindir ki ana dili derslerinde çocuklara her şeyden önce doğru ve düzgün konuşma beceri ve alışkanlığı kazandırmak gerekmektedir. (Özbay, 2005: 1) Her beceri gibi konuşma becerisi de eğitimle gelişir. Konuşma eğitiminden kasıt, insanın duygu ve düşünce ve isteklerini anlatır hâle gelmesidir. Çocuklar belli konuşma alışkanlıkları edinerek okula gelirler. Ailenin gelenek görenek ve alışkanlıkları sınıırı içinde gelişen bir konuşma eğitiminden geçirilirler (Sever, 1997).

Okula başlayan öğrencinin konuşmasında sosyal çevrenin kontrolsüzlüğünden kaynaklanan olumsuzluklar yer alır. Ses ve söyleyiş bozuklukları, argo, yanlış sözler, kültür dilinden uzak bir söz varlığı dili güzel kullanmaya yönelik olarak bilinç yoksunluğu gibi nedenler güzel konuşmanın önünde engeller oluşturur (Karadüz, 2011). Sözün gücü, anlamın yanı sıra telaffuza da dayanır. Etkili ve güzel konuşan insanlara dikkat edildiğinde onların telaffuzlarının da güzel olduğu görülecektir. Bu sebeple, diyebiliriz ki “Konuşmada konu ve konunun nasıl anlatıldığı kadar konuşanın ses tonu, diksiyonu, vurgulama ve telaffuzu da çok önemli hususlardır.” (Temizyurek, 2004).

Okulda geçirdiği zamanların dışında arkadaş çevresine ve ailesine karışan çocuk, etrafında konuşulan doğal dilin de etki sahasına girmiş olur. Konuşma becerisinin gelişmesinde ve ölçünlü dil kullanımında telaffuzun, vurgu ve tonlamanın, konuşurken noktalamaya uygun davranmanın da yeri ve önemi büyüktür. TDK’nin “söyleyiş” olarak ifade ettiği telaffuz, güzel ve etkili konuşmanın olmazsa olmazları arasındadır.

Uçgun (2007), konuşma sırasında yapılan hataları şu başlıklar altında toplamaktadır:

- a. Vurgu, tonlama, ritim, duraklama hataları yapma.
- b. Mahallî söyleyişle konuşma.
- c. Sesleri hatalı söyleme.
- d. Kelime hazinesinin yetersizliği.
- e. Konuşma sırasında gereksiz vücut hareketleri yapma.

Bireylerin yaptığı hataların sebepleri incelendiğinde pek çok değişkenin önemli rolleri olduğu görülecektir. Konuşma becerilerinde bu değişkenleri göz ardı etmemek gerekir. İlköğretim çağındaki çocukların cinsiyet, ırk ve sosyo-ekonomik durumları, ebeveynlerinin meslekleri, memleketleri, yaşadıkları bölgedeki şive ve ağız farklılıkları ve okuma becerilerinin gelişmişlik düzeyi gibi pek çok değişken, konuşma becerilerini etkilemektedir. Öğrenciler okul çağında pek çok değişkenden habersiz bir şekilde konuşma becerilerini sınıf ortamında (formal alan) geliştirme şansını elde ederler.

Konuşma eğitiminde her şeyden önce öğretmenin kendi anlatım gücüyle öğrencilere örnek olması gerekir (Kavcar vd., 1999). Türkçe eğitiminin özel amaçlarından birisi de öğrencideki, varsa konuşma bozukluklarını düzeltmeye çalışmak ve öğrencilerin ölçünlü bir dil ile konuşmasını sağlayarak konuşma becerisini en üst düzeye çıkarmaya çalışmaktır. Konuşurken sosyal sınıf ve yöresel izlerden sıyrılabilmeyi, sözcükleri doğru telaffuz etmeyi, uygun yerlerde duraklamayı, doğru yerde vurgu yapabilmeyi konuşmalarına duygu yükleyebilmeyi başarabilen, kısacası ölçünlü dil kullanabilen öğrenciler Türkçe eğitiminin konuşma amaçlarına ulaşmış sayılırlar.

MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006) yer alan ikinci ve üçüncü genel amaçlardan, "*Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri ve Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları*, ifadeleri doğrudan konuşma becerisinin Türkçe programındaki yerini ve önemini göstermektedir. Programda konuşma becerisinin geliştirilmesiyle genel olarak; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşılabilecek sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006) konuşma öğrenme alanına yönelik olarak "konuşma kurallarını uygulama, sesini ve beden dilini etkili kullanma, hazırlıklı konuşmalar yapma, kendi konuşmasını değerlendirme, kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma" amaçlarına yönelik kazanımlara yer verilmiştir. Programdaki 5 amaç arasından "*Konuşma Kurallarını Uygulama*" adlı birinci amacının altında yer alan kazanımlardan dördüncüsü olan "*Standart Türkçe ile konuşur.*" ifadesi de aslında Türkçe eğitiminde amaçlanan en önemli konuşma becerisi olarak göze çarpmaktadır.

Standart Türkçe ifadesi için programda yer alan kazanım tablosunun açıklama kısmında şu açıklama yer almaktadır: *Türkçenin toplumda saygınlık uyandıran, konuşma dilindeki farklılıkları ortadan kaldıran, imlâsı Türk Dil Kurumu tarafından belirlenmiş, yazılan ve konuşulan ideal biçimidir.* (MEB, 2006). Burada daha çok konuşma farklılıklarının ortadan kaldıran ideal konuşma biçimi ifadesi dikkat çekmektedir. Birinci amacın dördüncü kazanımı olan Ölçünlü dil (*Standart Türkçe*), kullanma kazanımı; konuşma becerisinin aslında temeli olan ve araştırmamıza konu olarak kaynaklık eden hususlardan birisidir.

Türkçeyi düzgün konuşan ve yazan bireylerin yetiştirilmesi, Türkçe öğretmenlerinin derslerini bilgi değil, ifade ve beceri dersi olarak görmelerine bağlıdır. (Uçgun, 2007). Çünkü Türkçe derslerinin var olma sebeplerinden birisi de öğrencilere dillerini bütün yönleriyle en güzel şekilde ve bütün yönleriyle öğretmektir (Yelok ve Dolunay: 2007). Bu amaçla Türkçe derslerinde, öğrencilere verilen ve verilmesi gereken konuşma eğitiminin düzeyini anlayabilmek için öğrencilerin konuşmalarındaki ölçünlü dili kullanma durumlarının tespitine ihtiyaç vardır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 7.sınıf öğrencilerinin konuşmalarında ölçünlü dili kullanmalarını çeşitli yönleriyle tespit etmektir. Öğrenciler, aynı yaş ve eğitim sürecinde olsalar da genellikle

bazı konuşma hataları yaparlar. Bu hatalar öğrencilerin buldukları sosyo-kültürel çevre, cinsiyet ya da başka değişkenlerden de etkilenebilmektedir. Bu yüzden araştırma kapsamında öğrencilerin konuşmalarında yaptıkları hatalarla birlikte bu hatların hangi değişkenlerden etkilendiği de araştırılmıştır. Araştırma sürecinde belirlenen bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1.2. Problem Durumu

"7. sınıf öğrencilerin konuşma edimlerinde ölçünlü dili kullanma durumları nasıldır?" sorusu araştırmanın temel problem durumunu ifade etmektedir. Bu problem durumu ile ilgili ayrıntılı sonuçlar elde etmek için şu alt problemlere cevaplar aranmıştır:

a. Öğrencilerin konuşma edimlerinde yaptıkları hatalar nasıldır?

b. Öğretmen görüş ve gözlemlerine göre öğrencilerin konuşmaları; cinsiyeti, memleketi, sosyo-ekonomik durumu, ailelerinin mesleki durumları ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerden ne kadar etkilenmektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada yer aldığı karma model tercih edilmiştir. Araştırmaya hem nitel hem de nicel veriler toplanmış ve farklı yöntemlerle analiz edilmiştir.

Karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesi olarak tanımlanır. Karma yöntemle araştırma yapmak ise çeşitli yöntemler kullanarak olayları bir çerçeve içerisinde sunma, analiz etme ve bir araya getirmektir (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004'ten akt. Baki ve Gökçek, 2012).

Bu araştırmada, gözlem yoluyla elde edilen nitel verilerle araştırmada elde edilmek istenen durumlar ve özellikler derinlemesine açıklanmaya çalışılmıştır. Karma modelin bir başka veri kaynağı olan nicel verilerle de bilgi kaynağı olan örneklemin nesnel betimlenmesi ve hedeflenen sonuçların daha da güçlü, inandırıcı olması düşünülmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmelerdeki kayıtlardan elde edilen veriler nitel veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel veri kaynakları ise öğrencileri destekleyeceği düşünülen öğretmen görüş ve gözlemlerine dönük anket sorularına verilen cevaplardan oluşmaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu, aynı okulda bulunan 7. sınıf düzeyindeki üç farklı şubeden toplam 94 öğrencidir. Bu öğrencilerin çoğunun katıldığı konuşma etkinlikleri ile ilgili ses kayıtları alınmıştır. Bu ses kayıtları alınırken kız ve erkek sayıları eşit tutulmuştur. Ayrıca ses kayıtlarında istekli öğrencilerin dışında rastgele öğrencilere de söz verilmiştir. Toplamda 25 konuşma etkinliği kaydedilmiştir.

Öğrencilerin sınıf ortamında "ölçünlü dil" ile konuşup konuşmadığı ile ilgili gözlemler yoluyla elde edilen verilerin doğrulanmasını sağlamak amacıyla; 100 Türkçe öğretmenin öğrencilerin ölçünlü dil ile konuşmaları ile ilgili gözlem ve görüşleri, yapılan bir anket ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Ankete katılan 100 Türkçe öğretmenin yüzde 47'si eğitim fakültelerinin "Türkçe Eğitimi" bölümünden, yüzde 24'ü "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği", yüzde 29'u ise fen edebiyat fakültelerinin "Türk Dili ve Edebiyatı" bölümünden mezun durumdadır.

Eğitim seviyesi olarak ankete katılan 100 Türkçe öğretmenin önemli bir kısmı, % 78 ile “lisans” mezunudur. Lisans oranından sonraki en büyük oran ise, % 14 ile “yüksek lisans” seviyesidir. % 4’ü üç yıllık enstitü mezunu olup %2’lik oranlarla da iki yıllık enstitü mezunu ve “doktora” düzeyinde öğrenim durumlarının olduğu tespit edilmiştir.

2.3. Sınırlılıklar

Bu çalışmada incelenen ses kayıtları, sadece Konya şehir merkezinde yer alan Selçuklu Adnan Hadiye Sürmegöz Ortaokulunda öğrenim gören 7.sınıf seviyesi öğrencilerinin formal (sınıf ortamı) ortamdaki hazırlıksız ve hazırlıklı konuşmalarını kapsamaktadır. Verilerin karşılaştırılması ve doğrulanması amacıyla öğrenci konuşmaları hakkında öğretmen görüşleri almak için yapılacak anket ise farklı illerde bulunan 100 Türkçe öğretmene uygulanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada sınıf ortamındaki konuşma etkinliklerine katılan öğrencilerin ses kayıtları alınmıştır. Bu kapsamda toplam 25 ses kaydı alınmıştır. Araştırmada toplanan öğrenci konuşma verilerine destek sağlamak ve veri çeşitliliği oluşturmak için araştırmacı tarafından 100 Türkçe öğretmene 8 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

2.5.1. Doküman İncelemesi

Konuşmalar hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerine dikkat edilerek ve Türkçe programında da tavsiye edilen etkinliklerden yararlanılarak uygulanmıştır. Hazırlıksız konuşma türleri ile ilgili serbest konuşma etkinliklerinden, verilen konu ile alakalı bir dakika boyunca duraksamadan konuşma etkinliği uygulanmıştır. Serbest konuşmada öğrenciler, seçtikleri konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini anlatırlar. Öğrencilere kendilerini ifade etme fırsatı vermek için haftalık ders saatinin bir kısmı serbest konuşmaya ayrılmalıdır (MEB,2006).

Hazırlıklı Konuşma Etkinlikleri için münazara etkinliği yapılmıştır. Öğrenciler üçerli gruplar hâlinde iki grup oluşturmuş ve öğretmen tarafından verilen bir konu ile ilgili dört (4) münazara yapılmış olup 12 kız, 12 erkek olmak üzere toplamda 24 öğrenci münazaraya katılmıştır.

Münazara için belirlenen gruplar, kura ile belirlenen konulara hazırlanarak tartışırlar (MEB,2006). Tartışmada cinsiyet değişkeni de düşünülerek gruplar kızlar ve erkekler olarak ayrılmıştır. Alınan ses kayıtları konuşma sırasına göre içerik analizi ile incelenmiş olup verilerin analizinde aşağıdaki kodlamalar kullanılmıştır:

HK: öğrencilerin hazırlıksız konuşmaları

M1, M2, M3...:sırasıyla münazara konuşmaları

M-DK: Münazara dinleyicisi (kız öğrenci)

M-DE: Münazara dinleyicisi (erkek öğrenci)

HK-K1, HK-K2, HK-K3...:kız öğrencilerinin hazırlıksız konuşmaları

HK-E1, HK-E2, HK-E3...:erkek öğrencilerinin hazırlıksız konuşmaları

M-K1, M-K2, M-K3...:kız öğrencilerinin hazırlıklı münazara konuşmaları

M-E1, M-E2, M-E3...:erkek öğrencilerinin hazırlıklı münazara konuşmaları

2.5.2. Türkçe Öğretmenlerine Anket Uygulaması

Farklı illerde bulunan 100 Türkçe öğretmene; öğrencilerin konuşma becerilerini etkileyen cinsiyet, ebeveynlerin eğitim ve mesleki düzeyleri, sosyo-ekonomik durumları

sorularak görüşleri alınmıştır. Sosyal bir olgu olan dili etkileyen değişkenlerin öğretmen görüşlerine göre etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Anketlerde, çeşitli istatistiki hesaplamalara dayanan güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmasa da hazırlanan maddelerin araştırma sorusunun cevaplarını buldurmaya yönelik olması, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Balcı (2005), anket maddelerinin araştırma sorularına dönük olmasını görünüş geçerliliği olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada da anket maddeleri hazırlanırken alt problemler dikkate alındığından görünüş geçerliliği sağlanmıştır. Özoğlu'na (1990) göre, anket hazırlama araştırma sorusuna bağlı olarak madde yazma, uzman görüşü alma ve ön uygulama yapma sürecinden oluşmaktadır. Bu çalışmada konuşma becerisi alanıyla ilgili literatür taranmış, daha sonra araştırma sorularına son şekli verilmiştir. Anket maddeleri hazırlanırken araştırma soruları ve alan yazın dikkate alınmıştır. Anketle ilgili uzman görüşü alındıktan sonra anket maddelerine son şekli verilmiştir. Kullanılan ankette betimleyici analizler yapıldığı için güvenilirlik hesaplamalarına ihtiyaç duyulmamıştır.

3. BULGULAR

3.1. Ses Kayıtlarından Elde Edilen Bulgular:

Dinlenen ses kayıtlarından elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenmiş ve kategorilere ayrılmış, elde edilen bulgular tasnif edilerek sınıflandırılmış

3.1.1. Ses Kayıpları

3.1.1.1. “-r” düşmesi

Öğrencilerinin okul ortamındaki konuşmalarında genellikle şimdiki zaman ekinin –r’ sini düşürdükleri görülmektedir. Karahan’ın tespitinde bu durum Batı Grubu ağızlarının I. grubunda düzenli ve kurallı olarak ortaya çıkmaktadır (Karahan, 1996: 129). Ses düşmesinin bireysel nedenden kaynaklanmadığı, yöre ait bir kullanım olduğu söylenebilir. Bu durum öğrencilerin genelinde görülen bir dil kullanımudur.

Toplamda 36 öğrencide şimdiki zaman ekindeki “-r” kaybı tespit edilmiştir. Bunların 22’si kız, 14’ü erkek öğrencilere aittir.

Örnekler Bulgular:

kazandırmıyo, gerekiyo(HK-K4).

çiziliyo (HK-E7).

yapılıyo(HK-E7).

başlatıyolar(HK-E10).

oynuyolar(HK-K2).

veriyolar(HK-K5).

ekebiliyosun(HK-E8).

takımıyo(HK-E9).

bekliyo(HK-E9).

oluyo(M1-K4, HK-K6).

yağıyo(HK-K6).

diyosun, diyosunuz ki...(M1-K4).

diyomusun?(M1-K4).

ediyosun(M1-K3).

Onlar ne **güneduruyo**(M1-K1).

iletmiyolarımı(M1-K3).

Nebiliyosun(M1-K4).

gidiyosun.(M1-E2)

gidiyosun. Büssürü şey geziyosun, görüyosun (M4-E3).

O kitabı yazan **bastırıyo.** (M4-K2).

Sen okula niye **geliyosun?**(M4-DE).

Bütün hepsi **kaybetmiyo.** Böyle bi şeyleri(M2-E3).

Para parayı kapısını **açıyo.** (M3-K1).

Kantine gittiğin zaman **bi** şeyler **alıyosun,** mutlu **oluyosun.** (M3-K2).

Okuluna **gidiyo,** Öğrencilerine **öğretiyo** güzelce, gelip evine **oturuyo.** (M3-E2).

Öncelerden kızını evlendireceği insanlar iman var mı diye soru **soruyolardı** artık şimdi ise paran var mı daha çok cüzdana **bakıyolar**(M3-K2).

Her zaman her yerde zamanımız **olmuyo**(M4-E1).

Sen **dileniyosun**(M3-K3).

Her fakir olan **dileniyo** mu? (M3-E2).

Biz filmleri değil kendi düşüncelerimiz içinde **açıklıyoz**(M3-K2).

Öncelerden kızını evlendireceği insanlar iman var mı diye **soruyolardı** şimdi ise... daha çok cüzdana **bakıyolar**(M3-K2).

Para parayı kapısını **açıyo.** (M3-K1).

Eğer sen paranın **esirioluyosun** o zaman git ... (M2-K2).

Hocalarımız ödev **veriyo,** siz bunu çantayı hemen eve bırakıp **atıyosunuz...**(HK-K6).

Evine **gidiyosun.**(M1-E2)

Kaydedilen ses kayıtlarına alınan konuşmalarda öğrenciler, bir sözcüğündeki “r” sesini düşürmüşlerdir. Toplamda 20 öğrencide “bir” sözcüğündeki “-r” düşmesi tespit edilmiştir. Bunların 9’u kız, 11’i erkek öğrencilere aittir.

Büssürü şey geziyosun, görüyosun (M4-E3).

Etrafımızda bizi tanıyanlar **büssürü**(M4-K3).

Küresel ısınma kötü **bi** şeydir. (HK-E9)

Başkada yani hiç **bi** şey bilmiyorum ki (HK-K2)

Herkes için güzel **bi** şey değildir ama benim için güzel **bi** şeydir. (HK-K3)

Bu hayvanlar Anadolu’da **bayabi** süre yaşamışlardır.(HK-E1).

Spor insanlara çok gerekli **bi** egzersizdir, çok faydalı **bi** şeydir.(HK-K7).

Küresel ısınma ülkemizin hatta dünyanın büyük **bi** problemidir. (HK-K4).

Kutup ayıları gibi **bi** çok...(HK-E10).

Bizim geleceğimiz için **bi** avantajdır. (HK-K5).

Sen **bi** gün işten çıktın(M1-E2).

Zengin olan insan **bi**insan, **bifakiri** doyurursa. Fakirler **biekmek** bulduklarında ne kadar çok sevinirler(M2-K3).

Bi şeyler öğrenmek için(M4-DE).

Tüm zengin olanların bir gözünü kaybetmesi ya da akrabalarını kaybetmesi büyük yani çok şey büyük bi şey değil yani. Bütün hepsi kaybetmiyo. Böyle bi şeyleri(M2-E3).

Kantine gittiğin zaman bi şeyler alıyosun, mutlu oluyosun(M3-K2).

Bu da insanların sadece egosunu geliştirmesine yaradığı için iyiliğe hiçbi şey fayda etmez. (M3-E3).

Mesela yani, bu olabilir bence çok düşük bi şey nedenler. Maddi taraftan çok az bi yüzde var(M3-E1).

Örneğin karınıza bi iki yüz lira para verdiğinizi düşünün(M2-DK1).

Bu da insanların sadece egosunu geliştirmesine yaradığı için iyiliğe hiç bi şey fayda etmez. (M3-E3).

Para olduğu zaman bi tık daha mutlu olursunuz(M1-E1).

3.1.1.2. Gelecek Zaman Ekinde Oluşan Kayıplar

Özellikle, gelecek zaman eki “-ecek/-acak”da düzenli olarak orta hecede ses düşmesi görülür. Gelecek zaman ekinin ilk ünlüsü olan düz-geniş “-a/-e” ünlüleri düşmektedir. Toplamda 5 öğrencide “-ecek/-acak” ekinin ilk ünlüsü “a,e” düşmesi tespit edilmiştir. Bunların 4’ü kız, 1’i erkek öğrenciye aittir.

Örnek Bulgular:

Çocuğun ne kadar mutlu olacağını düşündünüz mü (M2-K2)?

Fakirler ne diyecek, benim torunumun torunu napcak (M1-K3).

Eline para geçmezse onları neyle geçindircek (M2-E1).

Elimizdeki para eninde sonunda bi şekilde bitecek yani... sağlamak zorunda kalcaz (M2-DK1).

Mutlu olmicanı bildiği için. Para olmicak mıdır?(M1-K3).

3.1.1.3. “k” Düşmesi

(M2-E3) kodlu öğrenci “Para mutluluğu sebep alır. Parayla mutlu olur anca” cümlesi ile “ancak” sözcüğündeki “-k” sesini düşürmüştür. Kayıtlarda başka örneği bulunmamasına rağmen öğrencilerin konuşmalarında bu yanlışı sık sık yaptıkları kayıt dışı ortamlarda da görülmektedir.

Örnek Bulgu:

Para mutluluğu sebep alır. Parayla mutlu olur anca (M2-E3).

3.1.2. Ses Türemesi

“s” Türemesi

(M4-E3) ve (M4-K3)kodlu öğrenciler sınıf içindeki münazara konuşmasında “bir sürü” tamlamasındaki “r” sesini düşürüp yerine “s” sesini türeterek tamlamayı söylemişlerdir.

Örnekler Bulgular:

Bü’ssürü şey geziyosun, görüyosun (M4-E3).

Etrafımızda bizi tanıyanlar bü’ssürü(M4-K3).

3.1.3. Yanlış Telaffuzlar

Telaffuz deyince aslında belagat veya retorik adını verdiğimiz alan akla gelmektedir...(..)Sözün gücü, anlamın yanı sıra telaffuza da dayanır. Etkili ve güzel konuşan

insanlara dikkat edildiğinde onların telaffuzlarının da güzel olduğu görülecektir. Bu sebeple, diyebiliriz ki “Konuşmada konu ve konunun nasıl anlatıldığı kadar konuşanın ses tonu, diksiyonu, vurgulama ve telaffuzu da çok önemli hususlardır.” (Temizyürek, 2004)

Öğrenciler, sınıf ortamındaki konuşmalarında telaffuz hatalarını genellikle dilimize sonradan girmiş sözcüklerde kalıplaşmış ifadelerde yapmışlardır. 6'sı erkek, 1'i kız toplamda 7 öğrenci telaffuz hatası yapmıştır.

Örnek Bulgular:

Ondan sona, ondan sonacıma: ondan sonra(HK-E3, HK-E5)

Menüs: (Venüs Gezegeni) (HK-E3)

süpriz: sürpriz (HK-E5)

Para mutluluğu sebep alır. Parayla mutlu olur anca. (M2-E3).

Etrafımızda bizi tanıyanlar büssürü... (M4-K3).

Bu hayvanlar Anadolu'da bayabi süre yaşamışlardır.(HK-E1) bayağı (Oldukça, epey)

3.1.4. Yöresel Ağız Kullanımları

Ağız, ‘bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklılıklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verilen addır. (Ergin, 2005).

Kavâid-i Lisân-ı Türki’de, Anadolu ağızlarında yazı diline göre hayli ileri olan t>d ve k>g değişmesinden de söz edilmiştir. “Anadolu”nun cenûb ve garbında (ya’nî Akdeniz âilesinde) bâ-husûs Konya gibi dâhilî ve şark cihetlerinde bulunan Türkler dahi -ekseriyetle- tı’ları d ve kef’lerin umûmunu kâf-i Arabî gibi tasavvut ederler.” (Karahan-Gürsoy 2003).

Konya ağzındaki “k” sesini “g” olarak okuma özelliği 3 farklı öğrenci tarafından yapılmış olup bunların ikisi 2'si erkek, 1'i kızdır.

Örnek Bulgular:

bugadar: bu kadar (HK-E6)

Bir ailede bir çocuğun mesela babasından bir şey istediğinde babasının eğer parası yoksa onu alamadığında çocuğunun mutsuz olduğunu hisseder ve kendisi kahırlanır... (M2-E2).

Sayın başkanım evdeki mutsuzluğu, huzursuzluğu parayla yine düzeltebilirsiniz. Örneğin karınıza bi iki yüz lira para verdiğinizi düşünün. Hemen mutlu olur... Kısacası aile içindeki mutluluk yine sağlanmış olur... Elimizdeki para eninde sonunda bi şekilde bitcek yani. O zamanda kendi imkânlarımızla mutluluğu sağlamak kalcaz(M2-DK1).

İncelediğimize göre hepsi de yani paranın mutluluk getireceğinde gördük yani, tartışarak. (M2-E2).

3.1.5. Cümle Kurma Hataları ve Mantıksız İfadeler

Öğrencilerin Türkçe dersindeki sınıf içi konuşmalarında bazen mantıksız ifadeler, bazen eklerden kaynaklanan hatalı cümleler tespit edilmiştir. Toplamda 25 öğrenci mantıksız ifadelerle veya eklerden kaynaklanan cümle kurma hatası yapmış olup, bunların 17'si kız, 8'i erkek öğrenciye aittir.

3.1.5.1. Eklerden Kaynaklanan Anlatım Bozuklukları

Örnek Bulgular:

Trafik kazaları; insanların dikkatsizliğinden, önlemsizliğinden ortaya çıkar**dır**(HK-K6).

Ondan bir çıkar**lar** edebileceğini düşünürler. Çıkar elde edebileceğini düşünürler(M2-K2).

Maneviyat iki dünyada da etki eder(M3-E1).

Bazı diziler gereksizdir ama gene de bunu izlemek, yani eğlenmek için izliyorlardır(HK-K8).

3.1.5.2. Mantıksız İfadeler

Örnek Bulgular:

Suları israflı kullanalım. (HK-E9)

Spor sürekli hareket ederek gelişimi artırır.(HK-K7)

Dizilerde yaşlandırma vardır, 8'de başlayarak 18 yaşına kadar, **yaşlandırma** vardır(HK-K8).

Diziler eğlendirmeyi bazen öğrenmeyi bazen de bi ders çıkarmayı yapar, ders çıkartma gereği duyar (HK-K8).

Bazı diziler gereksizdir ama gene de bunu izlemek, yani eğlenmek için **izliyorlardır**(HK-K8).

Yeşil rengi sevenler ağaç tonlarındaki renklere daha çok bayılıyorlar(HK-K9).

İnsanlar biraz da **doyumlu** olmasını bilecek ama...(M2-E1).

Devletin bize daha iyi hizmet vermesi parayla olandır. (...)Böylece biz ülke olarak daha gelişmiş bir ülke olarak Amerika Birleşik Devletlerinin arasına girebiliriz. (M2-E3).

Sonuç olarak biz parayla mutluluk olduğuna vardık (M2-E1).

Eğer sen paranın esiri **oluyosan** o zaman git sen, adamsızlığın ya, adamsızsındır ya (M2-K2).

Mesela parayla insanlar yardım edebilir fakat her insanın ama kişiliği oturmamış yardım yaparak iyilik yaptığını düşünen bazı insanlar sadece egosunu geliştirir. Bu da insanların sadece egosunu geliştirmesine yaradığı için iyiliğe **hiçbi** şey fayda etmez. (M3-E3).

Ev kiralarını ürpertici yüzünden korkup kaynana yanına taşınan gelinler var. Öncelerden kızını evlendireceği insanlar iman var mı diye soru **soruyolardı** artık şimdi ise paran var mı daha çok cüzdana **bakıyorlar**. O yüzden sevdiği kişiler birlikte olabilir bu yüzden parayla olursa...(M3-K2).

Herkesin maddi durumu olmayabilir. Herkes yani sizin dediğiniz yerleri gezmek yerine okumak daha onlar için daha yerli yerince olabilir yani. Herkesin maddi durumu yok(M4-K1).

Mesela yani, bu olabilir bence çok düşük **bi** şey nedenler. Evliliklerin bitme yüzdesi %80 oranında araştırdım, yani maneviyat, maneviyattan... Yani mesela biri tartışıyorlar. O yüzden yani, maddi taraftan çok az **bi** yüzde var(M3-E1).

3.1.5.3. Deyim ve Atasözü Yanlışlıklarından Kaynaklanan Anlatım Bozuklukları

Öğrenciler Türkçe dersindeki sınıf içi konuşmalarında bazı deyim ve atasözlerini söylerken hatalar yapmışlardır. Toplamda 4 öğrenci deyim ve atasözlerini söylerken hatalar yapmış olup, bunların 4'ü de kız öğrencidir.

Örnek Bulgular:

Herkes onu yapacak harçta değildir (M2-K2).

Az aşım kaygısız başım(M2-K2).

Para parayı kapısını açıyo(M3-K1).

Gören göz kılavuz istemez(M4-K3).

3.1.6. Dilimize Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler ve Yapay Deyişler

Yeni teknolojilerin kullanımı ile ilgili henüz dilimize yerleşmemiş-biri araştırmacı tarafından ilk kez duyulan-deyişler ile ilgili bulgular 2'si erkek, 1'i kız olmak üzere toplamda 3 öğrenciden elde edilmiştir.

Örnek Bulgular:

*Para olduğu zaman **bi tık** daha mutlu olursunuz, (M1-E1).*

*Karnımız ağrıdığına bile acaba neden olabilir diye kafamıza takılırsa **googillayarak** birçok farklı kaynaktan birçok uzman görüşünden faydalanabiliyoruz(M4-E2).*

Hocalarımız ödev veriyö, siz bunu çantayı hemen eve bırakıp atıyorsunuz, direk bilgisayarın başına geçerek oyuna dalıyorsunuz "face'den" feysten, (HK-K6).

Türkçe dersindeki sınıf içi konuşmalarında, 1 kız öğrenci dilimize henüz yerleşmemiş bir yabancı sözcük kullanmıştır.

Örnek Bulgular:

*Temel ihtiyaçlarınız karşılandığınız sürece daha fazla paranız olması size **ekstra** mutluluk getiremez(M2-K3).*

*Temel ihtiyaçlar karşılandığı sürece **ekstra** para mutluluk getirmez(M2-K3).*

Elde edilen konuşma verilerine ve elde etme süresine göre yabancı sözcükler ile ilgili oldukça az sayıda bulgu ile karşılaşılmasının araştırmacıya göre temel sebebi, ders içi etkinliklerde öğrencinin kendini denetleyebilmesi ve Türkçe konuşmak için özen göstermeye zorlamasıdır. Normal zamanlarda ve durumlarda öğrencilerin ders dışındaki faaliyetlerinde dilimize henüz yerleşmemiş pek çok yabancı sözcük kullanıldığı araştırmacı tarafından gözlenmiştir.

Ses kayıtlarından elde edilen verilere göre ölçünlü dilden sapmalar cinsiyet değişkenine şu şekildedir (Tablo 1):

Tablo 1. Ses Kayıtlarından Elde Edilen Verilerde Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçünlü Dilden Sapmalar

Kategorilere Göre Ölçünlü Konuşma Sapmaları	Erkek	Kız	Toplam Sapma
Ses Kayıpları	27	35	62
Ses Türemesi	1	1	2
Yanlış Telaffuzlar	6	1	7
Yöresel Ağız Kullanımları	2	1	3
Cümle Kurma Hataları ve Mantıksız İfadeler	8	17	25
Deyim ve Atasözü Yanlışlıklarından Kaynaklanan Anlatım Bozuklukları	-	4	4
Dilimize Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler ve Yapay Değişler	2	2	4
Toplam Sapma Sayısı	46	61	107
Toplam Sapma Sayısı (% olarak)	43	57	100,0

Tablo 1'de görüldüğü üzere, öğrencilerin ölçünlü dil kullanımı ile ilgili olarak ses kayıtlarına alınan konuşmalardan elde edilen bulgularda, erkek öğrencilerde 46 (%43), kız öğrencilerde 61 (%57) toplamda ise 107 kez sapma tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre en fazla sapma "ses kayıpları"nda (62 kez) yaşanmış olup, bunu sırasıyla "cümle kurma hataları ve mantıksız ifadeler" (25 kez), "yanlış telaffuzlar"(7 kez), "deyim ve atasözü hataları" (4 kez), "dilimize henüz yerleşmemiş yabancı sözcükler ve değişler" (4 kez), "yöresel ağız kullanımları" (3 kez) ve "ses türemesi" (2 kez) takip etmiştir.

Tablo 1'de yine görüldüğü üzere ses kayıpları, deyim ve atasözü yanlışlıkları, cümle kurma hataları ve mantıksız ifadelerde kızlar erkeklere göre daha fazla sapma gösterirken; yanlış telaffuzlar ve yöresel ağız kullanımında erkekler kızlara göre daha fazla sapma göstermiştir.

3.2. Anket Verilerinden Elde Edilen Bulgular

Farklı illerde bulunan 100 Türkçe öğretmenine, öğrencilerin konuşma becerilerini etkileyen etmenler (sosyo-ekonomik durumları, aile yapıları, ebeveyn meslekleri, memleketleri, cinsiyetleri, yabancı sözcük kullanımları) bir anket formu ile sorulmuş ve elde edilen sonuçlar öğrenci konuşmaları ile karşılaştırılmıştır.

Öğrencilerin sınıf ortamında ölçünlü dil ile konuşup konuşmadığı ile ilgili ankete katılan 100 Türkçe öğretmenin görev süreleri dengeli sayılabilecek bir dağılıma sahiptir. Fakat %30'luk oran ile 20 yılını doldurmuş mesleki anlamda en tecrübeli olarak değerlendirilebilecek öğretmenlerin ankete katıldıkları görülmüştür.

Anketin değerlendirilmesinde ilk olarak öğrencilerin konuşma becerilerini etkileyebileceği düşünülen değişkenlere aittir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları, aile yapıları, ebeveyn meslekleri, memleketleri ve cinsiyetleri konuşma becerisini etkileyebileceğini düşünerek yönelttiğimiz bu maddelere öğretmenlerin verdiği yanıtlar aşağıda tablolar halinde verilmiştir (Tablo 2- Tablo 9).

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapılarının, Konuşma Becerilerine Etkisi
"Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapıları Konuşma Becerisini Etkiler."

	f	%
Hiçbir Zaman	1,0	1,0
Nadiren	3,0	3,0
Bazen	10,0	10,0
Çoğunlukla	62,0	62,0
Her Zaman	24,0	24,0
Toplam	100	100,0

Tablo 2’de görüleceği gibi ankete katılan Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin sosyo-ekonomik yapılarının, konuşma becerisini etkilediğini %62’lik “çoğunlukla” ifadesi ile ve %24 “her zaman” ifadesi ile desteklemektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Memleket Durumlarının, Konuşma Becerilerine Etkisi
"Öğrencilerin Memleketleri Onların Konuşma Becerisini Etkiler."

	f	%
Nadiren	3	3,0
Bazen	21	21,0
Çoğunlukla	40	40,0
Her Zaman	36	36,0
Toplam	100	100,0

Tablo 3’te görüleceği üzere ankete katılan Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin memleketlerinin, konuşma becerisini etkilediğini %40’lık “çoğunlukla” ifadesi ile ve %36 “her zaman” ifadesi ile büyük oranda desteklemektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Yapısının, Konuşma Becerilerine Etkisi
"Öğrencilerin Aile Yapısı Konuşma Becerisini Etkiler."

	f	%
Bazen	7	7,0
Çoğunlukla	52	52,0
Her Zaman	41	41,0
Toplam	100	100,0

Tablo 4’te görüleceği üzere ankete katılan Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin aile yapılarının, konuşma becerisi üzerindeki etkisini %52’lik “çoğunlukla” ifadesi ile ve %41 “her zaman” ifadesi ile büyük oranda desteklemektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Ebeveyn Mesleklerinin, Konuşma Becerilerine Etkisi
"Öğrencilerin Ebeveyn Meslekleri Becerisini Etkiler."

	f	%
Nadiren	6	6,0
Bazen	23	23,0
Çoğunlukla	48	48,0
Her Zaman	23	23,0
Toplam	100	100,0

Tablo 5’te de görüleceği üzere ankete katılan Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin anne ve baba mesleklerinin, konuşma becerisi üzerindeki etkisini %48 “çoğunlukla” ifadesi ile ve %23 “her zaman” ifadesi ile desteklemektedir.

Tablo 6 ve Tablo 7’de de görüleceği üzere ankete katılan Türkçe öğretmenleri, cinsiyet değişkeninin, konuşma becerisi üzerindeki etkisini değerlendirmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Konuşma Becerilerinde Cinsiyet Değişkeni

"Ölçünlü dil kullanımında kız öğrenciler daha başarılıdır."

	f	%
Hiçbir Zaman	4	4,0
Nadiren	8	8,0
Bazen	29	29,0
Çoğunlukla	46	46,0
Her Zaman	13	13,0
Toplam	100	100,0

Ankete katılan Türkçe öğretmenlerinin gözlemlerine göre öğretmenler; kız öğrencilerin ölçünlü dil kullanımını %29 oranla bazen, %46 oranla “çoğunlukla”, %13 oranla “her zaman” gözlemlemektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Konuşma Becerilerinde Cinsiyet Değişkeni

"Ölçünlü dil kullanımında erkek öğrenciler daha başarılıdır."

	f	%
Hiçbir Zaman	5	5,0
Nadiren	37	37,0
Bazen	48	48,0
Çoğunlukla	9	9,0
Her Zaman	1	1,0
Toplam	100	100,0

Erkeklerde değerler, tersine bir seyir izlemekte olup ankete katılan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir. Erkeklerin ölçünlü bir Türkçe ile konuşmasını 48 öğretmen “bazen” görmekte, 37 öğretmen ise nadiren görmektedir. Bu bulgular ses kayıtlarından elde edilen içerik analizi verileri ile uyuşmamaktadır. Çünkü ses kayıtlarında kızların erkeklerden daha çok hata yaptığı tespit edilmiştir.

Değişkenlerin ardından öğretmenlerin sınıf içindeki gözlemlerinin ölçüldüğü diğer maddelere bakılmış ve öğrencilerin ölçünlü dil durumları incelenmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Dilimize Yeni Girmiş Popüler Sözcük Kullanımı ile İlgili Öğretmen Gözlemleri "Öğrenciler derste dilimize yeni girmiş popüler sözcükleri kullanır."

	f	%
Nadiren	11	11,0
Bazen	31	31,0
Çoğunlukla	45	45,0
Her Zaman	13	13,0
Toplam	100	100,0

Tablo 8’de de görüleceği gibi ankete katılan Türkçe öğretmenleri, “Öğrenciler derste dilimize yeni girmiş popüler sözcükleri kullanır” ifadesindeki gözlemleri %45 “çoğunlukla” ifadesi ile ve %13 “her zaman” ifadesi ile tecrübe ettikleri; %30’luk önemli bir kısmı bu sözcüklerin ulanıldığını “bazen” gözlemlemektedir.

Anketin sonunda genel bir kanaat edinmek için öğrencilerin dersteki konuşmalarında genel olarak ölçünlü bir dil ile konuşup konuşmadıkları ile ilgili öğretmenlerin gözlemleri ve bu gözlemler sonucunda oluşan kanaatleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Tablo 9. Öğretmen Gözlemlerine Göre Öğrencilerin, Ölçünlü Dil Kullanma Yeterliliği "Öğrenciler, genel olarak ölçünlü dil ile konuşabilme yeterliliğine sahiptir."

	f	%
Nadiren	13	13,0
Bazen	46	46,0
Çoğunlukla	38	38,0
Her Zaman	3	3,0
Toplam	100	100,0

Öğretmenler derste öğrencilerini ölçünlü bir dil ile konuşmalarını çoğu zaman yeterli görmemektedir. Öğrencilerin, genel olarak ölçünlü dil ile konuşabilme yeterliliğine bazen şahit oldukları görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu araştırmanın sonucunda araştırmaya esas alınan öğrencilerin okul ve sınıf ortamındaki konuşmalarında standart Türkçeden sapmalar görülmüştür. Anket sonuçlarındaki öğretmen görüşlerine göre ise bu sapmaların sebepleri arasında öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları, aile yapıları, ebeveyn meslekleri, memleketleri ve öğrencilerin cinsiyetleri yer almaktadır.

Çalışma kapsamında bulunan katılımcı öğrencilerin okul ortamındaki konuşmaların standart Türkçeye uyumlu ve uyumsuz olan hâlleri tespit edilmiştir ve standart Türkçeden sapan konuşma biçimleri gruplandırılmıştır. Kategorilerde en çok 62 öğrenci, ses kayıplarında, 25 öğrenci ise cümle kurma hatası ve mantıksız ifadelerde ölçünlü dilden sapmalar yapmıştır. Ses kayıpları ile ilgili olarak 36 öğrenci; şimdiki zaman ekindeki (-yor), 20 öğrenci ise "bir" sözcüğündeki "r" sesini düşürmüştür. Diğer bir deyişle ses kayıplarında görülen en sık sapma "r" sesinde meydana gelmiştir.

Çalışmada öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı ortamlarda cinsiyete göre standart Türkçeyi kullanım durumları, öğrenci gözlem ve tecrübeleri ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Ses kayıtları esas alındığında, öğrencilerinin okul ortamındaki konuşmalarında standart Türkçe sapmaları cinsiyete göre değişiklik göstermiştir. Özellikle kız öğrenciler; ses kayıplarında, cümle kurma hatalarında, mantıksız ifadeler kullanmada, deyim ve atasözlerinde erkeklere oranla daha çok yanlışlıklar yaparken, erkek öğrenciler ise genellikle yanlış telaffuz ve yöresel ağız kullanımında hususunda kızlardan daha fazla oranda standart Türkçeden sapmışlardır.

Öğretmenlere yapılan anket ile öğrencilerin ölçünlü dil kullanımlarına etki eden etmenler anlaşılmasına çalışılmış ve özetle şu sonuçlara ulaşılmıştır. Ankete katılan Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin sosyo-ekonomik yapılarının, memleket durumlarının; konuşma becerisini etkilediğini "*çoğunlukla*" ve "*her zaman*" ifadesi ile desteklemektedir.

Ankete katılan Türkçe öğretmenleri; öğrencilerin aile yapılarının, anne ve baba mesleklerinin, konuşma becerisi üzerindeki etkisini "*çoğunlukla*" ve "*her zaman*" ifadeleri ile desteklemektedir. Öğretmenlere yapılan anket sonuçlarına göre öğretmenlerin yarısından çoğu öğrencilerinin dilimize henüz yerleşmemiş popüler sözcükler kullandıklarına çoğunlukla şahit olduklarını söylemişlerdir.

Bu çalışma ekseninde incelenen konuşma kayıtlarında erkek öğrenciler, ölçünlü Türkçe kullanımında kız öğrencilere göre daha başarılı bulunmuşlardır. Fakat anket sonuçlarına bakıldığında görüş ve gözlemlerine başvuru olan öğretmenlerin çoğu, kız öğrencilerinin ölçünlü dil kullanımında erkeklerden daha başarılı olduklarını söylemişlerdir.

4.2. Öneriler

Öğrencilerin ölçünlü Türkçe ile konuşmalarını sağlamak ve bu konudaki eksiklerini gidermek için İstanbul Türkçesinin tüm incelikleri, örnek teşkil edebilecek TV ve radyo programlarındaki konuşma örnekleri ile öğretilmelidir.

Demirel (2002), ağız özelliklerinin düzeltilmesi için çocuğa düzeyine uygun çok sayıda kitap okutmak gerektiğini ifade etmektedir. Bu sayede çocuk, okurken öğrendiği sesleri değil yazan sesleri çıkarmaya çalışır. Özellikle yüksek sesle okutmak, okurken çocuğun sesini teybe alıp sonra dinletmek, bu seviyede önemli etkinliklerdir. Bu konuda okul dışı faaliyet olarak çocuğun düzeyine uygun radyo ve televizyon programlarını dinlemesi de sağlanabilir.

Öğrencilerin güzel konuşan kişileri rol model almaları için sınıf veya okul ortamında çeşitli etkinlikler (yazar söyleşileri, konferanslar ve münazaralar vb.) düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- Baki A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:11 Sayı:42 (001-021).
- Balcı, A. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma, Pegem Akademi, Ankara.
- Balcı, M. (2013). Seydiřehir Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul Ortamındaki Konuşmalarında Standart Türkçe Kullanım Durumları ve Yazımlarına Etkisi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Demirel, Ö. (1999). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi, MEB Yayınları, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2002). Türkçe öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2004). Yabancı dil öğretimi. Dil pasaportu, dil biyografisi, dil dosyası. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erdem, İ. (2012). Türkçe eğitimi açısından dilbilgisi öğretimi. Pegem Akademi, Ankara.
- Ergin, M. (2005). Türk dil bilgisi, Bayrak Yayınları. İstanbul, s. 10.
- Karadüz, A. (2011). Konuşma eğitimi. Pegem Akademi, Ankara.
- Karahan L. ve Gürsoy Ü. (2004). Tâhir Ken"ân, Kavâid-i Lisân-ı Türkî, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1999). Türkçe öğretimi. Ankara: Engin Yayınları.
- Korkmaz Z. (2007). "Türkiye Türkçesi grameri, Şekil Bilgisi", TDK Yayınları, Ankara.
- MEB Komisyon (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı, MEB Yayınları, Millî Eğitim Basım Evi, Ankara.
- Özbay, M. (2006), Türkçe özel öğretim yöntemleri, Öncü Kitap, Ankara.
- Özbay, M. Ana dili eğitiminde konuşma becerisini geliştirme teknikleri, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Özoğlu, S. Ç. (1992). Davranış bilimlerinden anket: Bilgi toplama aracının geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi, eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 25 (2), 321-39.
- Sever, S. (1997). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Ankara: Anı Yayınları.
- Temizyürek, F. (2004). "Türkçe Öğretiminde Konuşma Eğitiminin Yeri ve Önemi", Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi-Bildiriler, C. IV, Ankara, s. 2769-2784.
- Toplaođlu, A. (1989). Dil bilgisi terimleri sözlüğü, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Uçgun D. (2007). Konuşma eğitimini etkileyen faktörler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 22, 59-67.
- Yelok, V. S. ve Dolunay, S. K. (2007). Telaffuz meselesi ve ülkemizde telaffuz eğitimi, Türk Yurdu, 27(239), 63-66.